Socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84: 10

om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1983/84: 40, bil. 3)

Propositionen

I proposition 1983/84: 40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m., bilaga 3, har regeringen (socialdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1969: 205) om pensionstillskott,
3. lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om upphävande av lagen (1982: 1232) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m.,
5. lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader m. m.,

dels berett riksdagen tillfälle ta del av vad som i propositionen anförts om övriga kostnadsbesparande åtgärder avseende den allmänna försäkringen.

Lagförslagen redovisas i bilaga till betänkandet.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1983/84: 84 av Gullan Lindblad (m) och Allan Åkerlind (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar att rätt till sjukpenning vid utlandsvistelse för personer inskrivna i svensk försäkringskassa – utöver propositionens förslag – skall föreligga för dem som utför arbete för missionens räkning eller för organisations eller annan svensk juridisk persons räkning oavsett formellt arbetsgivarförhållande på verksamhetsplatsen,
2. att riksdagen beslutar att rätt till sjukpenning vid utlandsvistelse för personer inskrivna i svensk försäkringskassa – utöver propositionens förslag – skall föreligga för konsulter och andra som är verksamma i egenskap av uppdragstagare eller egna företagare.

I motion 1983/84: 86 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs

5. att riksdagen antar följande förslag till ny lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

Nuvarande lydelse	*Motionärernas förslag*
1 kap.	
6 §	
Inom den allmänna försäkringen skall de beräkningar, som anges i denna lag, göras med anknytning till ett basbelopp.	
Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör *15 400* kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november *1980*. Därvid skall i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen *för tid efter oktober 1980* förändringarna i det allmänna prisläget beräknas med bortseende från indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt med tillägg för subventioner. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.	Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör *20 300* kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november *1983*. Därvid skall i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen förändringarna i det allmänna prisläget beräknas med bortseende från indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt med tillägg för subventioner. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

6. att riksdagen beslutar om förändring av avgifter vid läkemedelsinköp i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjda avgifter inom den offentliga vården,

8. att riksdagen beslutar om förbättrat högkostnadsskydd i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1983/84: 96 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen beslutar att

1. folkpensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr. o. m. den 1 juli 1984 skall ha rätt till pensionstillskott i enlighet med vad i motionen anförts,

3. anta följande förslag till lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring:

Inom den – – – ett basbelopp.

Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 20 300 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november 1983. Därvid skall i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen förändringarna i det allmänna prisläget beräknas med bortseende från indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt med tillägg för subventioner. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.,

5. anta följande förslag till lydelse av 3 § lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader m. m.:

I andra fall än som avses i 2 § skall det fastställda priset för samtidigt på grund av sjukdom förskrivna och inköpta läkemedel sättas ned med hälften av det belopp som överstiger 30 kronor och hela det belopp som överstiger 70 kronor. Om en förskrivning är avsedd att expedieras mer än en gång, gäller nedsättningen köpesumman vid varje avsett expeditionstillfälle. Vid beräkning av prisnedsättningen beaktas inte den avgift som kan ha uttagits för expedition av telefonförskrivna läkemedel.

Bestämmelserna i – – – till barn.

Från prisnedsättning – – – första stycket.,

6. som sin mening ge regeringen till känna att patientavgifterna för sjukvårdande behandling och läkarvård i öppen sjukvård bör höjas med 5 respektive 10 kronor i såväl offentlig som enskild vård den 1 januari 1984,

7. försäkringsersättning till offentlig sjukvårdshuvudman eller enskild vårdgivare som inte tillämpar rekommenderad patientavgift i den öppna sjukvården ej skall utbetalas.

I motion 1983/84: 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

3. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beslutar anta i motionen redovisat förslag på pensioneringens område innebärande

a) återgång till beräkning av pension med utgångspunkt från basbeloppsindex som gällde 1982,

b) en uppräkning av pensionstillskotten med 2 procentenheter till 49% av basbeloppet och till 96% för förtidspensionärer,

c) att alla pensionärer med låg eller ingen ATP skall ha rätt till pensionstillskott,

4. att riksdagen beslutar införa i motionen redovisat förslag om ökad självrisk i sjukförsäkringssystemet,

5. att riksdagen beslutar sänka sjukförsäkringsavgiften med 5 procentenheter till 4,5% för medellönen för 15 anställda i alla företag som nu självständigt är avgiftsskyldiga,

6. att riksdagen beslutar införa vårdnadsersättning för små barn upp till 18 månader i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts beträffande sjukvårds- och läkemedelsavgifterna.

I motion 1983/84: 102 av Margit Gennser (m) hemställs

1. att pensionsbeloppen inom den allmänna försäkringen skall fastställas med hjälp av en kedja likvärdigt beräknade basbelopp, varvid pensionsnivån skall redovisas som en andel av såväl det sålunda giltiga som det ursprungliga basbeloppet på de försäkrades pensionsavier,

2. att fördelningspolitiskt eller på annat sätt motiverade transfereringar ej får ske mellan å ena sidan dem som uppbär ATP och å den andra sidan de ATP-lösa.

I motion 1983/84: 144 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen med avslag på proposition 1983/84: 40 i denna del beslutar att vid beräkning av basbeloppet skall full uppräkning ske utan att devalveringseffekten undantas och antar följande som motionärernas förslag betecknade lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

Regeringens förslag	*Motionärernas förslag*
1 kap.	
6 §	
Inom den – – – – – – – – – – – – ett basbelopp.	
Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 19 400 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november 1982. *Därvid skall bortses från de prisförändringar som intill utgången av år 1983 följer av devalveringen av den svenska kronan i oktober 1982.* Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.	Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 19 400 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november 1982. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

2. att riksdagen uttalar att den så kallade 3-procentsregeln för justering av basbeloppet bör återinföras,

3. att riksdagen beslutar avslå proposition 1983/84: 40 vad avser förslag till ändring av lagen om allmän försäkring (1962: 381) 3 kap. 15 §,

4. att riksdagen beslutar avslå proposition 1983/84: 40 vad avser förslag till Lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.,

5. att riksdagen uttalar att någon höjning av patientavgifterna inom den offentliga sjukvården ej bör ske,

6. att riksdagen uttalar att någon neddragning av försäkringens ersättning till landstingen för barn- och ungdomstandvård ej bör ske.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden vid riksmötet 1982/83

I motion 1982/83: 169 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen som sin mening uttalar att en utvärdering och översyn av ATP-systemet bör ske med inriktning att ge alla pensionärer en mera likvärdig ekonomiskt tryggad ålderdom.

I motion 1982/83: 562 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i

motionen anförs om nödvändigheten att skyndsamt utreda finansieringsformerna för den allmänna pensioneringen.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om en skyndsam översyn av sjukförsäkringssystemet för att undersöka möjligheten att individualisera avgiftsbetalningen i relation till önskat slag av "förmåner".

I motion 1982/83: 920 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsam utredning om vilka åtgärder som måste vidtas för att anpassa ATP-pensionen till löneutvecklingen.

I motion 1982/83: 1256 av Hugo Bergdahl (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ATP-rätten skall utvidgas till att gälla alla som vårdar sjuka, gamla eller handikappade som är i ständigt behov av vård och omsorg.

I motion 1982/83: 1267 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av ATP-systemet.

I motion 1982/83: 1278 av Göran Persson (s) och Marita Bengtsson (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning för förlorad arbetsförtjänst vid olycksfall.

I motion 1982/83: 1814 av Lennart Nilsson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en översyn av lagen om pensionsgrundande inkomst.

I motion 1982/83: 2142 (motivering i motion 1982/83: 2140) av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

4. att riksdagen beslutar begära att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av ATP-systemet.

Utskottet

Utskottet behandlar nedan de i proposition 1983/84: 40 bilaga 3 (socialdepartementet) redovisade förslagen till åtgärder inom den allmänna pensioneringens och sjukförsäkringens område samt motionsyrkanden i anslutning härtill. Vidare behandlar utskottet åtta motioner som väckts under den allmänna motionstiden vid riksmötet 1982/83 och som främst tar upp frågor som har samband med ATP-systemets utformning.

Åtgärder inom den allmänna pensioneringens område

Grunderna för beräkning av basbeloppet och omvandling av det särskilda tilläggsbeloppet

Basbeloppet inom den allmänna försäkringen fastställs av regeringen för varje år och utgör enligt nu gällande lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring (AFL) 15 400 kr. multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i juni 1980. Förändringarna i det allmänna prisläget skall i enlighet med föreskrifter som meddelats av regeringen för tid efter oktober 1980 beräknas med bortseende från indirekta skatter, tullar och avgifter medan tillägg skall göras för subventioner. Dessutom skall vid beräkningen av jämförelsetalet också bortses från direkt inverkan på prisläget genom ändrade energipriser. Basbeloppet beräknas således med utgångspunkt i förändringar i nettoprisindex, varvid dock som nämnts skall bortses från förändringar i energipriserna.

Basbeloppet för år 1983 utgör 19 400 kr.

Enligt principbeslut vid föregående riksmöte (prop. 1982/83: 55, SfU 13, rskr 101) skall basbeloppet fr. o. m. år 1984 beräknas enligt de grunder som gällde före den 1 januari 1981, dvs. med ledning av förändringar i konsumentprisindex. I proposition 1982/83: 55 förutskickades därvid att departementschefen senare under riksmötet skulle återkomma till frågan om på vilket sätt effekterna av 1982 års devalvering skall neutraliseras fr. o. m. år 1984.

För att kompensera pensionärerna för att basbeloppet räknas upp årsvis fr. o. m. år 1982 föreslogs också i den förenämnda propositionen 1982/83: 55 att en särskild lag om tilläggsbelopp till basbeloppet skulle träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1983. Enligt lagen skulle ett tilläggsbelopp till basbeloppet om 300 kr. beräknas för pensionsförmåner enligt lagen om allmän försäkring ävensom vissa förmåner enligt andra författningar. Förslaget bifölls av riksdagen. De nämnda pensionsförmånerna har följaktligen för innevarande år beräknats med utgångspunkt i ett basbelopp om tillhopa 19 700 kr.

I den nu förevarande propositionen läggs fram förslag till ändrad lydelse av 1 kap. 6 § AFL av innebörd att basbeloppet fr. o. m. år 1984 skall beräknas med ledning av förändringar i konsumentprisindex men med bortseende från prisförändringar som intill utgången av år 1983 följer av devalveringen av den svenska kronan i oktober 1982. Enligt propositionen bör denna devalveringseffekt på prisutvecklingen beräknas till 4 %.

I propositionen föreslås vidare att något särskilt tillägg till basbeloppet inte längre skall utgå och att lagen (1982: 1232) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m. skall upphävas. I stället föreslås en uppräkning av folkpensionens grundnivå, pensionstillskotten och handikappersättningen fr. o. m. den 1 januari 1984. Folkpen-

sionens grundnivå föreslås höjd från 95 till 96% av basbeloppet för en ensam ålders-, förtids- eller änkepensionär och från 77,5 till 78,5% av basbeloppet för var och en av två pensionsberättigade makar. Pensionstillskottet för ålderspensionärer och änkor föreslås höjt från 47 till 48% av basbeloppet och för förtidspensionärer från 92 till 96% av basbeloppet. Handikappersättningen som f. n. utgår med 32, 48 eller 63% av basbeloppet beroende på den försäkrades hjälpbehov och merutgifter på grund av handikapp föreslås höjd till resp. 34, 50 eller 65% av basbeloppet. En motsvarande ändring föreslås också beträffande den del av vårdbidraget för vård av sjukt eller handikappat barn som utgör ersättning för merkostnader.

I propositionen anförs beträffande de nämnda förändringarna av pensionsförmånerna att mot bakgrund av de olika åtgärder som regeringen aviserat för att begränsa prisutvecklingen fr. o. m. år 1984 till högst 4% per år är det motiverat med en justering av storleken på tilläggsbeloppet så att det motsvarar kompensationsbehovet vid en inflation på 4% under året. Tilläggsbeloppet skulle vid en sådan beräkning bli 200 kr. Det är emellertid, framhåller departementschefen, angeläget att tillgängliga samhällsresurser fördelas på ett sådant sätt att man värnar om de svagaste grupperna. Mot bakgrund av att personer med pensionsförmåner utöver folkpension och pensionstillskott får del av skattesänkningarna under åren 1983 och 1984 talar enligt hans mening mycket för en omfördelning av det samhällsekonomiska utrymme som tilläggsbeloppet 200 kr. representerar. Kostnaderna för de föreslagna förmånshöjningarna motsvarar i huvudsak kostnaderna inom den allmänna försäkringen för ett tilläggsbelopp om 200 kr. sedan hänsyn tagits till skatteeffekterna.

Förslaget om ändrade beräkningsgrunder för basbeloppet och omvandling av tilläggsbeloppet behandlas i ett flertal motioner.

Nils Carlshamre m. fl. anför i motion 96 att motionärerna tar avstånd från regeringens förslag att i lagtext skriva in klausuler om avdrag för devalveringseffekter vid beräkningen av basbeloppet. Motionärerna lägger för sin del fram ett förslag till ny lydelse av 1 kap. 6 § AFL av innebörd att basbeloppet bestäms till 20 300 kr. för år 1984, vilket skall motsvara den av regeringen föreslagna pensionsnivån. Den fortsatta uppräkningen av basbeloppet skall emellertid enligt lagförslaget ske enligt den metod som gällt sedan den 1 januari 1981, dvs. på grundval av förändringar i nettoprisindex med bortseende från förändringar i energipriser. Samma lagförslag läggs fram i motion 86 av Jan-Erik Wikström m. fl. Thorbjörn Fälldin m. fl. motsätter sig i motion 100 att de nuvarande beräkningsgrunderna för basbeloppet ändras och anser att basbeloppet också för år 1984 och fortsättningsvis skall beräknas på grundval av förändringar i nettoprisindex med bortseende från förändringar i energipriser. Lars Werner m. fl. kritiserar i motion 144 förslaget om att devalveringens effekter på prishöjningarna fram till utgången av år 1983 skall avräknas vid beräkningen av

basbeloppet. Motionärerna lägger fram förslag till ändring av 1 kap. 6 § AFL av i övriga delar samma innebörd som propositionens förslag, dvs. att basbeloppet för år 1984 och fortsättningsvis beräknas med ledning av förändringar i konsumentprisindex. Motionärerna begär också ett uttalande från riksdagen om att nytt basbelopp, i enlighet med vad som gällde före den 1 januari 1982, skall beräknas så snart konsumentprisindex ändrats 3 %.

Det i propositionen framlagda förslaget om ändring av beräkningsgrunderna för basbeloppet ligger i linje med det principbeslut som riksdagen fattade föregående höst. Redan vid fjolårets riksdagsbeslut stod det klart att en avräkning till följd av devalveringens prishöjande effeketer skulle ske vad gällde pensionsförmånerna för år 1984. Sedan denna avräkning gjorts sker genom förslaget en återgång till de tidigare gällande principerna för värdesäkring av pensionerna. Utskottet har ingen erinran mot den metod eller den procentsats som föreslås för avräkningen. Mot bakgrund av den kritik som bl. a. motionsledes framförts mot avräkningen av devalveringseffekten vill utskottet liksom vid föregående riksmöte framhålla att avräkningen är en engångsåtgärd som inte påverkar den fortsatta värdesäkringen av pensionerna. Även om de förslag till basbeloppsberäkning som läggs fram i motionerna 96 och 86 innebär samma pensionsnivå för år 1984, som kan antas följa av regeringens förslag, skiljer de sig på ett avgörande sätt från regeringsförslaget när det gäller den fortsatta basbeloppsberäkningen. Motionsförslagens beräkningsmetod, som är densamma som förespråkas i motion 100, innebär såsom tidigare framhållits i utskottets betänkanden SfU 1980/81: 14 (res. 1) och 1982/83: 13 på sikt allvarliga följder för kommande ATP-pensionärers pensionsskydd eftersom skyddet successivt kommer att urholkas. Främst beror detta på att beräkningsgrunderna är utformade så att de prisförändringar som fortsättningsvis skall beräknas påverkar index med endast 90 %. Även om energipriserna inte ökar mer än övriga priser sker ändå en urholkning av basbeloppsindex som redan efter fyra år uppgår till 4,5 %. Skulle energipriserna öka mer än konsumentpriserna föranleder detta en ännu snabbare urholkning av pensionsskyddet.

Det anförda innebär att utskottet biträder propositionens förslag till ändring av 1 kap. 6 § AFL och avstyrker motionerna 86, 96, 100 och 144 i motsvarande delar.

Såvitt gäller de ändringar i pensionsnivåerna som föreslagits i propositionen till följd av slopandet av det särskilda tilläggsbeloppet till basbeloppet läggs i motion 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. fram ett alternativt förslag av innebörd att pensionstillskotten skall höjas till 49 % av basbeloppet för ålderspensionärer och till 96 % för förtidspensionärer. I samma motion ävensom i motion 96 av Nils Carlshamre m. fl. begärs också att pensionstillskott skall utges till pensionärer som haft ett tidigare undantagande från ATP.

Enligt utskottets uppfattning utgör de av regeringen föreslagna höjningarna av folkpensionens grundnivå, pensionstillskotten och handikappersättning en rättvis och rimlig fördelning av det samhällsekonomiska utrymme som beräknats uppkomma genom att det särskilda tilläggsbeloppet slopas. Folkpensionär utan ATP får, med regeringens förslag om höjning av folkpensionens grundnivå och pensionstillskotten med vardera 1 % av basbeloppet, samma totala pensionsnivå som om pensionstillskotten höjs med 2 % av basbeloppet i enlighet med förslaget i centerns partimotion. Förtidspensionärernas pensionsnivå höjs med ytterligare 1 % av basbeloppet enligt regeringens förslag i förhållande till centerns förslag. Dessutom höjs enligt regeringsförslaget också ATP-pensionärernas pensionsnivå med 1 % av basbeloppet, vilket ger även denna pensionärskategori en viss kompensation för slopandet av det särskilda tilläggsbeloppet. Utskottet biträder sålunda propositionens förslag samt avstyrker bifall till motion 100 i motsvarande del.

Motioner med yrkande om att pensionstillskott skall utgå till personer som haft ett undantagande från ATP har avslagits av riksdagen under en följd av år. Utskottet behandlade senast denna fråga i betänkandet SfU 1982/83: 18 i vilket finns redovisat pensionskommitténs överväganden av frågan i samband med att kommittén lagt fram förslag om att möjligheten att anmäla undantag från ATP skulle slopas. Detta förslag har genomförts fr. o. m. den 1 januari 1982 (prop. 1980/81: 178, SfU 1980/81: 28, rskr 406). I likhet med pensionskommittén avstod den dåvarande regeringen i nämnda proposition från att lägga fram förslag om rätt till pensionstillskott vid undantagande.

Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sin tidigare ståndpunkt i frågan och avstyrker bifall till motionerna 96 och 100 i motsvarande delar.

Utskottet behandlar under detta avsnitt slutligen motion 102 av Margit Gennser. Motionären begär, mot bakgrund av de olika förändringar av basbeloppsberäkningen som skett under senare år, att pensionsbeloppen inom den allmänna försäkringen i fortsättningen skall fastställas med hjälp av en kedja likvärdigt beräknade basbelopp, varvid pensionerna skall redovisas på de försäkrades pensionsavier som en andel av såväl det sålunda giltiga som det ursprungliga basbeloppet.

Utskottet finner att den i motionen föreslagna åtgärden inte fyller någon framtida funktion eftersom utskottet tillstyrkt propositionens förslag om att samma beräkningsgrunder för basbeloppet som gällde under åren 1960–1980 också skall gälla fortsättningsvis. Utskottet avstyrker bifall till motionen i motsvarande del.

I motion 102 begärs också ett tillkännagivande från riksdagens sida om att fördelningspolitiska eller på annat sätt motiverade transfereringar inte får ske mellan å ena sidan pensionärer som uppbär ATP och å andra sidan pensionärer utan ATP. Motionären framhåller i anslutning till detta yrkande att kravet på fasta spelregler inte tillåter att neddragningar av

pensionsnivån kombineras med omfördelning av kostnaderna inom den allmänna försäkringens ram från tilläggspensioneringen till folkpensioneringen eftersom detta innebär att man nivellerar ATP till förmån för pensionärer utan ATP.

I den mån det från motionärens sida kan föreligga en missuppfattning av vad som anförts i propositionen om att förslaget om en omvandling av det särskilda tilläggsbeloppet innebär en omfördelning av kostnaderna inom den allmänna försäkringens ram från tilläggspensioneringen till folkpensioneringen är ett förtydligande på denna punkt befogat. ATP finansieras med en särskild avgift och avgiftsmedlen inflyter till AP-fonden för att senare användas för utgifter för tilläggspensionerna. Folkpensionerna däremot finansieras med folkpensionsavgifter och med skattemedel. Någon ändring härvidlag har inte föreslagits i propositionen. Slopandet av det särskilda tilläggsbeloppet innebär sålunda i realiteten en minskad belastning främst på ATP-systemet medan kostnaderna för de olika nivåhöjningarna av folkpensionsförmånerna kommer att finansieras av folkpensionsavgiftsmedel och skattemedel.

Utskottet anser med det anförda att yrkande 2 i motion 102 får anses besvarat.

Inkomstprövningsreglerna för hustrutillägg

Hustrun till den som uppbär folkpension i form av ålderspension eller förtidspension har rätt till hustrutillägg under förutsättning att hon fyllt 60 år och själv inte uppbär sådan folkpension samt att makarna varit gifta i minst fem år. När särskilda skäl föreligger kan hustrutillägg utgå även om hustrun inte fyllt 60 år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år. Hustrutillägg utgår för tid före den månad då hustrun fyller 65 år.

Hustrutillägget är underkastat inkomstprövning enligt samma regler som kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT). I huvudsak innebär dessa regler att hustrutillägget minskas med de inkomster som hustrun och hennes make har vid sidan av folkpension och eventuellt pensionstillskott i den mån sidoinkomsten överstiger 750 kr. per år för vardera maken. Minskningen görs med en tredjedel av inkomsten därutöver.

I propositionen anförs att reglerna för inkomstprövning av hustrutillägg medför att tillägget numera kan utbetalas också vid höga inkomster. För att förhindra att hustrutillägget betalas ut i situationer där det är uppenbart att det inte är motiverat med ett sådant stöd föreslås att reduktionsfaktorn vid inkomstprövningen fr. o. m. den 1 januari 1984 höjs från en tredjedel av sidoinkomsten till 60% av denna. Särskilda övergångsregler föreslås för den som i dag uppbär hustrutillägg.

Utskottet har ingen erinran mot förslaget.

Vissa ATP-frågor

Under detta avsnitt behandlar utskottet åtta motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden i år och som tar upp frågor om ATP-systemets utformning.

I de likalydande motionsyrkandena i motionerna 1982/83: 1267 av Rune Gustavsson m. fl. och 1982/83: 2142 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (yrk. 4) begärs att en parlamentarisk utredning skall tillsättas med uppgift att göra en översyn av ATP-systemet.

I den förstnämnda motionen framhålls att ATP-systemet missgynnar vissa grupper genom sin konstruktion och bidrar till att lönestrukturen i arbetslivet bevaras även efter pensioneringen genom att pensionen utgår i relation till tidigare förvärvsinkomst. Vissa grupper med lång yrkesverksam tid får, anför motionärerna, "betala" relativt mera för sin pension och den som har sin inkomst jämnt fördelad över åren får ett sämre utfall än den som har en snabbt stigande inkomst under sin yrkesverksamma tid. En annan grupp som enligt motionärerna missgynnas är deltidsarbetande, eftersom ett basbelopp räknas bort från den pensionsgrundande inkomsten vid beräkningen av ATP-poäng. Ett ytterligare problem som motionärerna framhåller är att vid reallöneförsämringar under en längre tid ökar pensionerna snabbare än lönerna, varvid den som pensionerats kan erhålla en högre inkomst än den som är kvar i arbete. Ett nytt index måste därför enligt motionärerna konstrueras, som fungerar i tider med såväl ekonomisk tillväxt som stagnation. I motion 1982/83: 2142 framhålls särskilt problemen med den framtida finansieringen av ATP-systemet. Motionärerna hänvisar i detta avseende till beräkningar om avgiftsuttaget fram till år 2030 som riksförsäkringsverket lagt fram i samband med sitt förslag till regeringen om avgiftsuttag för åren 1985–1989. Motionärerna anser att översynen mot denna bakgrund också bör omfatta den långsiktiga finansieringen och hur omfördelningen av kostnaderna mellan generationerna skall ske.

Frågor kring den framtida finansieringen av ATP-systemet och AP-fondens avkastning tas också upp i två andra motioner. I motion 1982/83: 920 av Marianne Karlsson begärs en skyndsam utredning om vilka åtgärder som måste vidtas för att anpassa ATP-pensionen till löneutvecklingen. Gunnar Björck i Värmdö anser i motion 1982/83: 562 att man skyndsamt måste utarbeta finansieringsformer för den allmänna pensioneringen. Motionären förespråkar därvid ett premiereservsystem för ATP.

Även motionärerna i motion 1982/83: 169 av Lars Werner m. fl. anser att en utvärdering och översyn av ATP-systemet bör ske med inriktning att ge alla pensionärer en mera likvärdig ekonomiskt tryggad ålderdom. Motionärerna anför till stor del samma argumentet för en översyn som återgivits i de förstnämnda centermotionerna och pekar på att ett medel att anpassa pensionerna till inflationen och också minska skillnaderna mellan de högs-

ta och de lägsta ATP-pensionerna är att taket för beräkningsunderlaget sänks.

I den förevarande propositionen anför departementschefen att han avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag om att en parlamentarisk utredning skall tillkallas för att göra en översyn av vissa frågor inom det allmänna pensionssystemet. En av uppgifterna för utredningen bör vara att – mot bakgrund av de diskussioner som tidvis förekommit – se över det nuvarande värdesäkringssystemets utformning. Därmed kommer man också, anför departementschefen vidare, in på frågan om pensionärernas möjligheter att få del av kommande standardökningar i samhället.

Utskottet har ingen erinran mot att en översyn företas med den inriktning som angivits i propositionen. Härigenom blir de förenämnda motionerna till viss del tillgodosedda. Däremot kan utskottet inte ställa sig bakom en översyn som syftar till att förändra de grundläggande principerna för ATP, nämligen att pensionsskyddet skall stå i relation till tidigare inkomster och vara värdebeständigt. Tvärtemot anser utskottet det angeläget understryka vikten av att man står fast vid de utfästelser som gjordes vid systemets tillkomst.

Riksdagen har vid ett flertal tidigare tillfällen avslagit motionsyrkanden om en översyn av ATP-systemet i syfte att stärka låginkomsttagares och deltidsanställdas ställning i systemet och ge alla pensionärer en mer likvärdig ställning (se senast SfU 1982/83: 13). Utskottet har därvid erinrat om att pensionskommittén har haft i uppdrag att göra en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan och redovisat resultatet av uppdraget i betänkandet SOU 1977: 46, Pensionsfrågor. Utskottet har delat pensionskommitténs bedömning att det skulle vara förenat med stora administrativa och materiella svårigheter att inom ATP-systemet skapa särlösningar för vissa försäkrade eftersom systemet bygger på kollektivt uppburna avgifter utan en individuell koppling mellan förmåner och avgifter. Utskottet har också hänvisat till att under den senaste tioårsperioden har, sett till disponibel inkomst, i realiteten en fortlöpande utjämning skett såväl mellan folkpensionärer och ATP-pensionärer som mellan olika ATP-pensionärer. Främst beror detta på utbyggnaden av pensionstillskotten, de kommunala bostadstilläggen och de extra avdragen vid beskattningen.

Utskottet har nu ingen anledning att frångå sitt tidigare ställningstagande i frågan. Detta innebär också att utskottet avstyrker en förändring av ATP-systemet på det sätt som förordats i motion 1982/83: 562.

Vad slutligen gäller den framtida finansieringen av ATP bygger motionärerna som nämnts sin argumentation på riksförsäkringsverkets prognoser om nödvändigt avgiftsuttag in på 2000-talet. Prognosernas hållfasthet är avhängiga av utvecklingen av reallönerna och inflationstakten samt av AP-fondens kapitalavkastning, en utveckling som har betydelse inte bara för ATP-systemet utan hela samhällsekonomin. Riksdagen kommer under

1984 att få ta ställning till storleken av avgiftsuttaget till ATP fr. o. m. den 1 januari 1985. Utskottet anser det naturligt att avvakta den kommande propositionen härom eftersom utskottet då kommer att ha ett bättre underlag än f. n. för bedömning av finansieringsfrågan.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 1982/83: 1267, 1982/83: 2142 (yrk. 4), 1982/83: 920, 1982/83: 562 yrkande 1 och 1982/83: 169.

Övriga tre motioner från den allmänna motionstiden tar upp frågor om rätt till ATP i vissa speciella situationer. Hugo Bergdahl och Hans Petersson i Röstånga begär i motion 1982/83: 1256 ett tillkännagivande till regeringen om att de som vårdar sjuka, gamla eller handikappade personer som är i ständigt behov av vård och omsorg bör få rätt till ATP. Göran Persson och Marita Bengtsson begär i motion 1982/83: 1278 ett tillkännagivande om att avtalsreglerad försäkringsersättning vid arbetsskada skall utgöra pensionsgrundande inkomst vid beräkning av ATP. Lennart Nilsson m. fl. begär i motion 1982/83: 1814 att den som uppbär hel förtidspension och samtidigt utför förvärvsarbete skall få pensionsgrundande inkomst beräknad på grund av dessa förvärvsinkomster.

Till grund för ATP-rätten ligger en försäkrads pensionsgrundande inkomst. Denna inkomst utgör summan av inkomst av anställning och av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger ett basbelopp. Vidare bortses från inkomster över 7,5 basbelopp. Som inkomst räknas också vissa författningsreglerade ersättningar vid sjukdom, arbetsskada m. m. Pensionsgrundande inkomst beräknas även för den som åtnjuter förtidspension, hel eller delvis, men som har en förvärvsinkomst vid sidan om. Däremot utgör inte pensionen som sådan pensionsgrundande inkomst.

De nämnda förutsättningarna för rätt till ATP innebär att vård i hemmet av sjuka, gamla och handikappade grundar rätt till ATP endast i de fall en ersättning utgår för vården. En sådan ersättning utgår i många fall från landstingen. Anhörigvårdskommittén (S 1979: 11) har haft i uppdrag att utreda bl. a. möjligheterna att införa ett system med ersättning från den allmänna försäkringen för vård i hemmet, en ersättning som därmed skulle kunna bli ATP-grundande. Utredningen som nyligen avlämnat sitt betänkande SOU 1983: 64 Ledighet för anhörigvård har emellertid ansett att det statsfinansiella läget inte f. n. medger direkta kostnadsökningar och att förutsättningar för att nu lämna förslag om ett mera omfattande ersättningssystem saknas.

Utskottet anser att ATP-rätten liksom hittills måste grunda sig på en ersättning för utfört arbete. Så länge den grundläggande frågan om ersättning för vård i hemmet av anhöriga inte är löst kan utskottet sålunda inte förorda att en fristående ATP-rätt införs för sådana vårdinsatser.

Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motion 1982/83: 1256.

Vad härefter angår frågan om beräkning av pensionsgrundande inkomst för försäkringsersättningar utanför den allmänna försäkringens ram är

utskottet inte berett förorda en ändring av den gränsdragning som finns när det gäller vilka ersättningar som jämställs med förvärvsinkomster. Enligt utskottets mening är de ersättningar som åsyftas i motionen av relativt marginell betydelse för pensionsskyddet, med hänsyn till den långa intjänandetiden för ATP och till att ATP beräknas på de 15 bästa årens inkomst. Utskottet avstyrker sålunda bifall även till motion 1982/83: 1278. Vad slutligen angår frågan om beräkning av pensionsgrundande inkomst för personer som uppbär förtidspension, vill utskottet erinra om att en lagändring i detta hänseende skett fr. o. m. år 1979. Tidigare hade en person som uppbar förtidspension ingen möjlighet att få pensionspoäng på sidoinkomster. I proposition 1978/79: 75 om vissa pensionsfrågor som innehöll förslag i frågan diskuterades metoden för beräkning av ATP-poäng på sidoinkomster till pensionen. Departementschefen delade därvid den bedömning som pensionskommittén gjort, nämligen att personer som uppbär hel förtidspension skulle få tillgodoräkna sig de på grundval av förvärvsarbete intjänade poängen i den mån de översteg de antagandepoäng som låg till grund för förtidspensionen. Riksdagen hade ingen erinran mot detta förslag.

Utskottet anser att någon anledning till ändrat ståndpunktstagande i frågan inte föreligger och avstyrker bifall till motion 1982/83: 1814.

Åtgärder inom sjukförsäkringens område

Begränsningar av läkemedelskostnader och avgifter inom den öppna sjukvården

I propositionen föreslås höjningar fr. o. m. den 1 januari 1984 av patientavgiften vid läkemedelsinköp och vid besök hos privatpraktiserande läkare eller annan privatpraktiserande vårdgivare. Vidare anmäls vissa andra redan vidtagna eller kommande åtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen.

Ersättning för läkemedelskostnader regleras i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader. Enligt lagen utlämnas läkemedel från apotek antingen till nedsatt pris eller kostnadsfritt. Prisnedsättningen innebär att patienternas kostnad uppgår till högst 40 kr. genom att rabatt lämnas på halva kostnaden mellan 20 och 60 kr. och hela kostnaden över 60 kr. Läkemedel m. m. till personer som lider av långvariga och allvarliga sjukdomar är helt kostnadsfria. Dessutom finns ett samordnat skydd mot höga kostnader för såväl läkemedel som läkarbesök och sjukvårdande behandlingar. Högkostnadsskyddet ger rätt till befrielse från patientavgift när den försäkrade gjort läkemedelsinköp och/eller läkarbesök fler än 15 gånger under en tolvmånadersperiod. Två sjukvårdande behandlingar jämställs därvid med ett läkemedelsinköp eller läkarbesök.

Patientavgiften vid besök hos privat vårdgivare är i regel 45 kr. för läkarvård och 25 kr. för sjukvårdande behandling. Offentlig vårdgivare har

rätt att ta ut en patientavgift om högst 40 kr. vid läkarbesök i öppen sjukvård. Högsta patientavgiften för sjukvårdande behandling i öppen offentlig vård är 20 kr.

I propositionen framhålls att det samhällsekonomiska läget gör det nödvändigt att noga undersöka alla möjligheter till utgiftsbegränsningar. Kostnadsutvecklingen inom läkemedelsområdet har vida överstigit prisindex, och betydande regionala variationer i försäljningen av läkemedel har påvisats. För att begränsa kostnaderna för läkemedel har ett utvecklingsarbete påbörjats av riksförsäkringsverket och socialstyrelsen. De båda verken har i avvaktan på resultatet av det mera övergripande projektarbetet angivit vissa begränsade åtgärder som på kort sikt kan minska statens kostnader för läkemedel. En sådan åtgärd är att begränsa läkemedelsrabatteringen av vissa vitamin- och mineralpreparat. Efter en översyn som socialstyrelsen företagit av de medicinska indikationerna för förskrivning av vitamin- och mineralpreparat har samtliga läkare informerats om i vilka situationer dessa preparat är rabattberättigade. Informationsinsatserna beräknas – vid full effekt – minska läkemedelsutgifterna med ca 40 milj. kr. per år. En annan kostnadsbesparing om ca. 50 milj. kr. för nästa budgetår beräknas uppkomma genom att en ny receptblankett införs. Huvudsyftet härmed är att förhindra en olämplig upplagring i hemmen. Blankettens utformning torde också medföra att problemen med returläkemedel reduceras.

De förslag om omedelbara åtgärder i kostnadsbesparande syfte som läggs fram i propositionen innebär såvitt gäller läkemedelsförmåner att högsta patientavgiften blir 50 kr. per läkemedelsinköp genom att halva kostnaden mellan 20 och 80 kr. och hela kostnaden över 80 kr. rabatteras. Vidare föreslås att den extra avgift om 5 kr. för varje telefonförskrivet läkemedel som apoteken f. n. tar ut inte skall medräknas vid beräkning av läkemedelsrabatten. Såvitt gäller patientavgifterna i den öppna sjukvården föreslås att avgifterna i privat vård höjs till högst 50 kr. fr. o. m. den 1 januari 1984 och till högst 55 kr. fr. o. m. den 1 januari 1985 för läkarbesök och till högst 30 kr. fr. o. m. den 1 januari 1984 för besök hos sjukgymnast. Departementschefen förutsätter att en anpassning av patientavgifterna inom den offentliga sjukvården kommer att ske med hänsyn till de nämnda avgiftshöjningarna i samband med fastställande av sjukförsäkringens ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för år 1985 och att ersättningen från sjukförsäkringen därvid justeras ned i motsvarande mån.

Förslagen om höjd patientavgift m. m. vid läkemedelsinköp beräknas medföra en minskning av sjukförsäkringens kostnader med 112 milj. kr. per år. Förslaget om höjda patientavgifter inom sjukvården innebär en kostnadsminskning med 250 milj. kr. för år.

De förenämnda motionerna 96 av Nils Carlshamre m. fl., 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl., 86 av Jan-Erik Wikström m. fl. och 144 av Lars Werner m. fl. tar alla upp frågor om patientavgifternas storlek.

Motionärerna i motion 96 ansluter sig till propositionens förslag om att

patientavgiften vid läkemedelsinköp skall höjas till högst 50 kr. men begär att rabatten skall utformas så att hela beloppet över 70 kr. och halva beloppet mellan 30 och 70 kr. blir kostnadsfritt. Härigenom skulle en ytterligare besparing om 50 milj. kr. per år uppkomma. Vidare begär de att patientavgifterna för läkarvård och sjukvårdande behandlingar skall höjas med 10 resp. 5 kr. fr. o. m. den 1 januari 1984 vid besök i såväl offentlig som privat vård. Motionärerna begär att regeringen dessutom skall ges till känna att vårdgivare som inte tillämpar rekommenderad patientavgift inte skall erhålla någon försäkringsersättning.

Motionärerna i motion 86 begär att patientavgiften vid läkemedelsinköp skall höjas ytterligare, till högst 60 kr. De anser också att avgiften vid besök hos privatläkare skall höjas till 55 kr. fr. o. m. den 1 januari 1984 och till 65 kr. fr. o. m. den 1 januari 1985. Någon hemställan härom finns dock inte i motionen. Däremot begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder så att landstingen genomför en motsvarande höjning av avgifterna inom den offentliga vården. Samtidigt begär motionärerna att riksdagen beslutar att förbättra högkostnadsskyddet så att kostnadsbefrielse inträder redan efter 12 inköp/besök.

Även motionärerna i motion 100 anser att det finns förutsättningar för att höja patientavgifterna vid läkemedelsinköp och sjukvård ytterligare för personer som sällan är sjuka eller behöver medicin. En höjning som motsvarar kostnadsbesparingar för den offentliga sektorn med 200 milj. kr. kan enligt motionärerna genomföras redan under nästa budgetår om ett förbättrat högkostnadsskydd samtidigt införs. Motionärerna begär ett tillkännagivande härom och om att det finns ett behov av en ökad information till allmänheten om högkostnadsskyddet, så att patienterna i samband med t. ex. telefonrecept inte mister sitt berättigade skydd.

I motion 144 anförs att det är angeläget att läkemedelsanvändningen begränsas men att detta kan ske t. ex. genom att sjukvårdshuvudmännen åläggs att svara för sjukvårdspersonalens utbildning om läkemedel och genom att de kommersiella intressena får minskat inflytande. Vid en höjning av läkemedelsavgiften samtidigt med sjukvårdsavgiften finns det enligt motionärerna risk för att patienterna inte söker vård i tid och därmed får sin sjukdom förvärrad. Motionärerna yrkar därför avslag på förslaget om höjda läkemedelsavgifter och begär ett tillkännagivande om att avgifterna inom den offentliga vården inte bör höjas.

Utskottet anser inte att någon invändning kan riktas mot att patientavgifterna vid läkemedelsinköp och besök hos privat vårdgivare höjs. Propositionens förslag till höjningar får anses måttliga. Någon ytterligare höjning eller någon annan utformning av läkemedelsrabatten kan emellertid utskottet inte förorda f. n., utan utskottet anser att resultatet av socialstyrelsens och riksförsäkringsverkets uppdrag att redovisa möjliga ytterligare kostnadsbesparingar inom läkemedelsområdet bör avvaktas liksom de förestående förhandlingarna med sjukvårdshuvudmännen om avgifter och ersätt-

ningar till den offentliga öppna vården under år 1985. Utskottet förutsätter att högkostnadsskyddets utformning tas upp till diskussion i dessa sammanhang och någon särskild åtgärd i detta hänseende anser utskottet inte påkallad. Utskottet biträder således propositionens förslag till kostnadsbesparingar inom läkemedels- och sjukvårdsområdet och avstyrker bifall till motionerna 86, 96, 100 och 144 i nu behandlade delar.

Sjukpenning under vistelse utomlands

Vid utlandsvistelser som är avsedda att vara högst ett år bibehåller en försäkrad sitt sjukpenningskydd eftersom han fortfarande anses bosatt här i landet. Om den försäkrade insjuknar under utlandsvistelser utges sålunda sjukpenning enligt samma regler som om han insjuknat i Sverige.

I propositionen framhålls att försäkringskassorna har betydande svårigheter att bedöma rätten till sjukpenning för försäkrade som insjuknat utomlands eftersom möjligheterna till en effektiv sjukkontroll är mycket begränsade. Till följd av utredningssvårigheter kräver handläggningen av dessa ärenden avsevärt större insatser än övriga sjukpenningärenden, något som också avspeglar sig i försäkringsdomstolarnas handläggning av sjukförsäkringsmål. Vidare erinras i propositionen om att rätten till ersättning för sjukvård utomlands slopats fr. o. m. innevarande år, eftersom de administrativa kostnaderna varit betydande och frågan ansetts få en bättre lösning genom konventioner och privata försäkringar. Departementschefen anser att liknande skäl kan anföras för att förändra reglerna för sjukpenning utomlands. Han föreslår därför att nuvarande regler skall ändras så att sjukpenning endast skall utbetalas under vistelse i Sverige. Undantag härifrån skall dock göras för sjukpenningförsäkrade som insjuknar medan de vistas utomlands för arbete som utsända av svenska arbetsgivare eller är sjömän anställda på svenska handelsfartyg. Vidare bör personer som är sjuka eller föremål för rehabilitering få behålla sin sjukpenning om de efter försäkringskassans medgivande vistas utomlands.

Förslaget om inskränkningar i rätten till sjukpenning vid utlandsvistelse kritiseras i motion 144 av Lars Werner m. fl. Motionärerna anför att förslaget främst kommer att drabba dem som semestrar i de ur invandringssynpunkt mest betydande länderna Jugoslavien, Grekland och Turkiet med vilka Sverige inte träffat konventioner om bibehållande av sjukpenningförmåner vid vistelse i resp. konventionsland. Eftersom konsekvenserna av regeringens förslag för olika invandrare inte är utredda yrkar motionärerna avslag på förslaget.

Även Gullan Lindblad och Allan Åkerlind framför i motion 84 erinringar mot förslaget. Motionärerna anser att inte bara den som vistas utomlands för arbete såsom utsänd av svensk arbetsgivare bör få behålla sitt sjukpenningskydd utan även konsulter och andra som är verksamma som uppdragstagare eller egna företagare. Detsamma bör enligt motionärerna gälla den som utför arbete för missionens räkning eller för organisations eller

annan svensk juridisk persons räkning oavsett om det föreligger ett formellt arbetsgivarförhållande på verksamhetsplatsen.

Utskottet kan med hänsyn till de svårigheter ur kontrollsynpunkt som föreligger när det gäller att bedöma rätten till sjukpenning vid utlandsvistelser godta förslaget om att denna rätt inskränks vid sjukdom som inträffar under semestervistelser och liknande vistelser utomlands. Däremot anser utskottet det rimligt att sjukpenningskyddet upprätthålls för försäkrade som tillfälligt arbetar utomlands under sådana förhållanden att bosättningen i Sverige består. Detta bör gälla oavsett om den försäkrade är anställd, uppdragstagare eller egenföretagare. Ett villkor bör dock vara att det tillfälliga arbetet utomlands ingår som ett led i den försäkrades förvärvsverksamhet i Sverige.

Mot ett bibehållande av sjukpenningskyddet vid arbete utomlands kan invändas att det även fortsättningsvis kommer att finnas problem för de tillämpande myndigheterna att avgöra om rätt till sjukpenning föreligger vid utlandsvistelsen. Med den förordade avgränsningen reduceras emellertid antalet ärenden om sjukpenning vid utlandsvistelse avsevärt. I de fall försäkringskassorna är tveksamma om rätt till sjukpenning föreligger har de liksom hittills möjlighet att begära att en försäkrad företer bevisning som styrker de uppgifter han lämnat. Dessa möjligheter bör dock utnyttjas endast när det finns omständigheter som talar för att ytterligare uppgifter bör införskaffas.

Utskottet biträder sålunda propositionens förslag med de ändringar som utskottet förordat samt avstyrker bifall till motion 144. Motion 84 får anses vara tillgodosedd genom de ändringar i propositionens förslag som utskottet förordat.

Ersättningen till landstingen för barn och ungdomstandvård

Genom 1973 års tandvårdsreform ålades landstingen att svara för en kostnadsfri tandvård till barn och ungdom upp till 19 års ålder. Övergångsvis under reformens uppbyggnadsskede har vårdansvaret varit begränsat till att gälla barn och ungdomar i åldern mellan 6 och 17 år. För att möjliggöra en fullständigt utbyggd barn- och ungdomstandvård har landstingen erhållit en särskild försäkringsersättning, som beräknats i förhållande till antalet barn som med tolvmånadersintervaller erbjudits fullständig behandling.

I propositionen framhålls att behandlingsintervallerna enligt odontologisk expertis bör kunna utsträckas till 18 månader utan att barnets tandhälsa äventyras. På så sätt kan resurser frigöras. Dessutom har den särskilda ersättningen varit avsedd att i huvudsak utgöra ett stöd för landstingen under ett uppbyggnadsskede. Barn- och ungdomstandvården måste emellertid betraktas som färdigutbyggd eftersom samtliga landsting år 1982 kunde uppfylla sitt vårdansvar. Departementschefen anser mot den angivna bakgrunden att det finns utrymme för en neddragning av försäkring-

ens ersättning för barn- och ungdomstandvården och att denna neddragning bör uppgå till 200 milj. kr. per år fr. o. m. budgetåret 1984/85. Han avser att senare återkomma till regeringen i frågan.

Lars Werner m. fl. anför i motion 144 att landstingen fått avsevärt minskade inkomster de två senaste åren och att det därför inte är tillrådligt att minska statsbidragen till dem ytterligare. Om landstingens resurser ytterligare försämras finns det en stor risk för att detta direkt urholkar den nu utbyggda barn- och ungdomstandvården. Motionärerna begär sålunda att riksdagen skall uttala att någon neddragning av försäkringens ersättning till landstingen för barn- och ungdomstandvården ej bör ske.

Utskottet delar departementschefens bedömning att det bör finnas möjlighet att minska den särskilda försäkringsersättningen för barn- och ungdomstandvård. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motion 144 i nu behandlad del.

Karensdagar inom sjukpenningförsäkringen

Utskottet behandlar under detta avsnitt yrkande 4 i motion 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. om att riksdagen skall besluta om en ökad självrisk inom sjukförsäkringen. I motionen åsyftas ett beslut om införande av karensdagar i enlighet med det beslut härom som fattades av riksdagen våren 1982 (prop. 1981/82: 144, SfU 15, rskr 341) men som revs upp under hösten samma år på förslag av den nuvarande regeringen (prop. 1982/83: 55, SfU 13, rskr 101).

Utskottet har i betänkandet SfU 1982/83: 13 utförligt redogjort för skälen för att det tidigare riksdagsbeslutet om karensdagar inom sjukförsäkringen borde rivas upp. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning i frågan och kan sålunda inte tillstyrka motionsyrkandet. Med anledning av att i motionen anges att förslaget skulle innebära en besparing om 1,6 miljarder kr. per år finner utskottet anledning erinra om att denna besparingseffekt med hänsyn till den konstruktion förslaget om införande av karensdagar getts starkt ifrågasattes i reservation 1 till utskottets betänkande SfU 1981/82: 15. Utskottet har uppfattningen att den beräknade besparingseffekten är högst överdriven.

Ändring av sjukförsäkringsavgiften

I motion 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (yrk. 5) läggs också fram förslag om ändrad procentsats för arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1984 i syfte att minska kostnaden för denna avgift för främst små och medelstora företag. Förslaget innebär att sjukförsäkringsavgiften, som f. n. utgår med 9,5 % av avgiftsunderlaget (summan av utgivna löner under avgiftsåret), skulle för högst femton anställda i varje avgiftsskyldigt företag beräknas till 4,5 % av lönesumman. Eftersom kostnaderna för sjukförsäkringen minskat under senare år till följd av en minskad sjukfrånvaro anser motionärerna att den föreslagna avgiftssänk-

ningen inte behöver föranleda någon åtgärd i övrigt vad gäller avgiftsuttaget till sjukförsäkringen.

Utskottet har tidigare motsatt sig olika motionsledes framförda förslag om en differentiering av sjukförsäkringsavgiften med hänsyn till de administrativa svårigheter detta skulle leda till (se senast SfU 1983/84: 3). I den mån särskilda ekonomiska stödåtgärder för mindre och medelstora företag visar sig behövliga ur sysselsättningssynpunkt bör enligt utskottets mening sådana åtgärder vidtas på annat sätt än genom administrativt komplicerade ändringar inom socialavgiftssystemet. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motion 100 även i nu behandlad del.

I motion 1982/83: 562 av Gunnar Biörck i Värmdö (yrk. 2) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att en skyndsam översyn skall företas av sjukförsäkringssystemet för att undersöka möjligheten att individualisera avgiftsbetalningen i relation till önskat slag av "förmåner". Motionären anför att i en sådan individuellt anpassad försäkringsform kan premien varieras med hänsyn till eventuellt önskade karensdagar och möjligen också försäkringsbelopp.

Riksdagen avstyrkte på förslag av utskottet en motion med samma syfte vid 1981/82 års riksmöte (SfU 1981/82: 15). Utskottet uttalade därvid, mot bakgrunden av att man så långt möjligt bör underlätta administrationen av såväl avgifter som förmåner, att utskottet inte kunde förorda ett system som på ett så genomgripande sätt som skulle bli följden av motionsförslagets genomförande förändrar sjukpenningförsäkringens förmåner och finansiering. Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sin tidigare ståndpunkt i frågan och avstyrker bifall till motion 1982/83: 562 yrkande 2.

Ersättning för vård av små barn

Ersättning för vård av små barn kan inom ramen för föräldraförsäkringen utgå dels i form av föräldrapenning vid barns födelse under en tid av sex månader, dels som särskild föräldrapenning under ytterligare sex månader. Föräldrapenning vid barns födelse och särskild föräldrapenning under tre månader utgår med belopp motsvarande förälders sjukpenning, dock alltid med ett belopp av minst 37 kr. per dag (garantinivå). Under återstående tre månader av ersättningstiden utgår den särskilda föräldrapenningen enbart med garantinivån 37 kr./dag.

I motion 100 av Thorbjörn Fälldin (yrk. 6) återkommer motionärerna till tidigare från centerpartiet framställda yrkanden om att en särskild vårdnadsersättning skall införas för småbarnsföräldrar vid vård av små barn. Vårdnadsersättningen skall utgå fr. o. m. den 1 januari 1984 till förälder som helt eller delvis förkortar sin arbetstid för vård av barn upp till 18 månaders ålder i hemmet och utgöra 40 kr. per dag. På sikt anser motionärerna att ersättningstiden skall utsträckas till dess barnet fyllt tre år. Kostnaderna för införande av den föreslagna vårdnadsersättningen kan, framhålls det i motionen, täckas genom de resurser som frigörs om cen-

terns förslag till statsbidragssystem beträffande barnomsorgen genomförs av riksdagen.

Utskottet är i och för sig positivt till en fortsatt utbyggnad av stödet till småbarnsföräldrar. En sådan utbyggnad bör emellertid ske inom föräldraförsäkringens ram och enligt den inkomstbortfallsprincip som försäkringen bygger på. Mot bakgrund av det rådande budgetläget vill emellertid utskottet inte nu aktualisera någon förlängning av föräldraförsäkringens ersättningstid.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 100 yrkande 6.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *grunderna för beräkning av basbeloppet*
   att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 40 i motsvarande del och med avslag på motionerna 1983/84: 86 yrkande 5, 1983/84: 96 yrkande 3, 1983/84: 100 yrkande 3 a och 1983/84: 144 yrkande 1 antar det i propositionen framlagda förslaget till ny lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
2. beträffande *uppräkning av basbeloppet*
   att riksdagen avslår motion 1983/84: 144 yrkande 2,
3. beträffande *redovisning av pensionsnivån m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1983/84: 102,
4. beträffande *tilläggsbelopp till basbeloppet*
   att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om upphävande av lagen (1982: 1232) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m.,
5. beträffande *folkpensionens grundbelopp, pensionstillskott, handikappersättning och vårdbidrag*
   att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande delar och med avslag på motion 1983/84: 100 yrkande 3 b antar de i propositionen framlagda förslagen till dels ny lydelse av 6 kap. 2 §, 7 kap. 4 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 3 och 4 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring, dels lag om ändring i lagen (1969: 205) om pensionstillskott,
6. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP*
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 96 yrkande 1 och 1983/84: 100 yrkande 3 c,
7. beträffande *inkomstprövningsreglerna för hustrutillägg*
   att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
8. beträffande *översyn av ATP-systemet*

att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 169, 1982/83: 562 yrkande 1, 1982/83: 920, 1982/83: 1267 och 1982/83: 2142 yrkande 4,

9. beträffande *ATP-rätt vid vård av anhörig*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1256,
10. beträffande *ATP-rätt på grund av ersättning från avtalsförsäkring*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1278,
11. beträffande *ATP-rätt vid förtidspension*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1814,
12. beträffande *patientavgiften vid läkemedelsinköp och sjukvård*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionerna 1983/84: 86 yrkandena 6 och 7, 1983/84: 96 yrkandena 5–7, 1983/84: 100 yrkande 7 och 1983/84: 144 yrkandena 4 och 5 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.,
13. beträffande *ändrat högkostnadsskydd*
att riksdagen avslår motion 1983/84: 86 yrkande 8,
14. beträffande *sjukpenning vid utlandsvistelse*
att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del och motion 1983/84: 84 samt med avslag på motion 1983/84: 144 yrkande 3 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1982: 361) om allmän försäkring i de delar som inte behandlats under momenten 1 och 5 ovan och med den ändringen att 3 kap. 15 § erhåller följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
3 kap.	
15 §	
Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade	
a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor;	
b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket sagda lag;	
c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;	
d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.	
e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som *utsänd av en arbetsgivare med verksamhet här i riket* eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i	e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som *ett led i en här i riket bedriven verksamhet* eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i 8 § andra

8 § andra stycket reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

stycket reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

15. beträffande *försäkringsersättning till landstingen för barn- och ungdomstandvård*
att riksdagen avslår motion 1983/84: 144 yrkande 6,
16. beträffande *karensdagar inom sjukförsäkringen*
att riksdagen avslår motion 1983/84: 100 yrkande 4,
17. beträffande *sänkning av sjukförsäkringsavgiften*
att riksdagen avslår motion 1983/84: 100 yrkande 5,
18. beträffande *individualisering av sjukförsäkringen*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 562 yrkande 2,
19. beträffande *vårdnadsersättning*
att riksdagen avslår motion 1983/84: 100 yrkande 6.

Stockholm den 1 december 1983

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Gösta Andersson (c), Börje Nilsson (s), Ralf Lindström (s), Lars-Åke Larsson (s), Gullan Lindblad (m), Ulla Johansson (s), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Barbro Nilsson i Visby (m) och Rune Backlund (c).

Reservationer

Grunderna för beräkning av basbeloppet (mom. 1)

1. Nils Carlshamre (m), Gösta Andersson (c), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Barbro Nilsson i Visby (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Det i" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan acceptera den av regeringen föreslagna pensionsnivån för år 1984. Däremot tar utskottet avstånd från att en devalveringsklausul skrivs in i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring. Tills vidare anser utskottet att lagrummets nuvarande principiella utformning är överlägsen ur rättssynpunkt eftersom den fortsättningsvis utesluter devalveringsavdrag vid nya devalveringar. Utskottet tillstyrker sålunda bifall till förslagen i motionerna 86 och 96 till ny lydelse av 1 kap. 6 § AFL och avstyrker bifall till såväl propositionens förslag till ändringar i grunderna för beräkning av

basbeloppet som förslaget till beräkningsgrunder i motion 144. Härigenom tillgodoses även syftet med motion 100 i motsvarande del.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa.

1. beträffande *grunderna för beräkning av basbeloppet*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84: 86 yrkande 5 och 1983/84: 96 yrkande 3 och med anledning av motion 1983/84: 100 yrkande 3 a samt med avslag på proposition 1983/84: 40 i motsvarande del och motion 1983/84: 144 yrkande 1 antar följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Propositionens förslag	*Reservanternas förslag*
1 kap. 6 §	
Inom den allmänna försäkringen skall de beräkningar, som anges i denna lag, göras med anknytning till ett basbelopp.	
Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör *19400* kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november *1982*. Därvid skall *bortses från de prisförändringar som intill utgången av år 1983 följer av devalveringen av den svenska kronan i oktober 1982*. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.	Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör *20300* kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november *1983*. Därvid skall *i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen förändringarna i det allmänna prisläget beräknas med bortseende från indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt med tillägg för subventioner*. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

Grunderna för beräkning av basbeloppet och uppräkning av basbeloppet (mom. 1 och 2)

2. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Det i" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Genom propositionens förslag om att devalveringseffekten skall avräknas vid fastställande av basbeloppet för år 1984 fullföljs inte löftet inför 1982 års val om att pensionernas värdebeständighet skall återställas. Enligt utskottets mening måste man stå fast vid detta löfte. Ålderspensionärer och förtidspensionärer har drabbats hårt av åtstramningspolitiken och fått försämrade pensioner, höjda levnadsomkostnader och höjda avgifter för den vård och omsorg de behöver. Såsom departementschefen anfört i

propositionen måste krisens bördor bli rättvist fördelade och svaga och utsatta grupper skyddas. Det är därför enligt utskottets mening ett oeftergivligt krav att basbeloppet räknas upp fullt ut i förhållande till prisutvecklingen och att den tidigare regeln om uppräkning av basbeloppet så snart konsumentprisindex stigit 3 % återinförs.

dels att utskottet under momenten 1 och 2 bort hemställa.

1. beträffande *grunderna för beräkning av basbeloppet*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 144 yrkande 1 och med anledning av proposition 1983/84: 40 i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1983/84: 86 yrkande 5, 1983/84: 96 yrkande 3 och 1983/84: 100 yrkande 3 a antar följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse av 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Propositionens förslag	*Reservanternas förslag*
	1 kap. 6 §
Inom den – – – – – – – ett basbelopp.	
Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 19 400 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november 1982. Därvid skall *bortses från de prisförändringar som intill utgången av år 1983 följer av devalveringen av den svenska kronan i oktober 1982.* Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.	Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 19 400 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november 1982. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

2. beträffande *uppräkning av basbeloppet*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 144 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Folkpensionens grundbelopp, pensionstillskott, handikappersättning och vårdbidrag (mom. 5)

3. Gösta Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det samhällsekonomiska utrymme som skapas genom tilläggsbeloppets borttagande bör användas till att förstärka skyddet för de sämst ställda pensionärerna. Utskottet föreslår nedan i reservation 4 att pensionstillskott skall utgå även till dem som begärt undantagande från

ATP. Vidare föreslår utskottet, att i stället för att folkpensionens grundnivå höjs, pensionstillskotten för ålderspensionärer och änkepensionärer höjs med två procentenheter till 49 % av basbeloppet. När den närmare utvecklingen av basbeloppet är känd är utskottet berett att pröva förutsättningarna att återgå till en situation där förtidspensionärerna erhåller dubbla pensionstillskott. Tills vidare bör i enlighet med regeringens förslag 96 % av basbeloppet utgå i pensionstillskott till förtidspensionärer. Utskottet har inte heller någon erinran mot propositionens förslag om höjning av handikappersättningen och merkostnadsdelen inom vårdbidraget.

dels att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *folkpensionens grundbelopp, pensionstillskott, handikappersättning och vårdbidrag*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 100 yrkande 3 b och med anledning av propositionen i motsvarande delar
dels avslår propositionens förslag till ändrad lydelse av 6 kap., 2 §, 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 § lagen om allmän försäkring,
dels antar propositionens förslag till ny lydelse av 9 kap. 3 och 4 §§ lagen om allmän försäkring,
dels antar propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1969: 205) om pensionstillskott med den ändringen att 2 § erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse

Propositionens förslag	*Reservanternas förslag*
2 §	
Pensionstillskottet till ålderspension eller änkepension är *fyrtioåtta* procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra och tredje styckena.	Pensionstillskottet till ålderspension eller änkepension är *fyrtionio* procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra och tredje styckena.

För den – – – – – allmän försäkring.
Pensionstillskott till – – – andra stycket.

Pensionstillskott vid undantagande från ATP (mom. 6)

4. Nils Carlshamre (m), Gösta Andersson (c), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Barbro Nilsson i Visby (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Gällande bestämmelser om avräkning av pensionstillskott mot den ATP som skulle ha utgått om undantagande inte skett kan få den konsekvensen att ålderspensionärer går miste om en tredjedel av den inkomst som en

folkpensionär utan ATP normalt uppbär. Mot denna bakgrund anser utskottet att reglerna om pensionstillskott vid undantagande från ATP bör ändras på så sätt att alla som på grund av undantagande från ATP endast uppbär grundpension från folkpensioneringen erhåller fullt pensionstillskott. Regeringen bör därför snarast till riksdagen framlägga förslag i enlighet härmed. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 6 bort hemställa

6. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84: 96 yrkande 1 och 1983/84: 100 yrkande 3 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Översyn av ATP-systemet (mom. 8)

5. Gösta Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet har" och på s. 13 slutar med "och 1982/83: 169" bort ha följande lydelse:

Såsom påtalats i motion 1982/83: 1267 och även i motion 1982/83: 169 missgynnar ATP-systemet vissa grupper genom sin konstruktion. Lönestrukturerna i arbetslivet bevaras även efter pensioneringen genom att pensionen utgår i relation till tidigare förvärvsinkomst. Personer som har en lång yrkesverksam tid, t. ex. kroppsarbetare, får erlägga avgifter för sin pension under en förhållandevis längre tid. De får också ett sämre utfall på grund av regeln om att de 15 bästa inkomståren läggs till grund för pensionens storlek. Även deltidsarbetande får en sämre kompensation eftersom ett basbelopp räknas bort från inkomsten när den pensionsgrundande inkomsten fastställs.

Bland pensionärerna finns stora skillnader såväl när det gäller pensionsåldern som inkomster. Vissa grupper av offentliganställda har en lägre pensionsålder än 65 år. Pensionens storlek varierar år 1983 mellan 18 715 kr. för en ogift pensionär utan pensionstillskott och 95 545 kr. för en pensionär med högsta ATP. Genom kompletteringspensioner kan vissa pensionärer nå upp till en pension på över 300 000 kr. per år. Skillnaderna mellan utbetalade pensioner ökar fortlöpande på grund av inflationen.

Det anförda innebär enligt utskottets uppfattning att det finns anledning att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av ATP-systemet i syfte att reducera de orättvisor som finns inbyggda i systemet.

Utskottet kan vidare dela departementschefens uppfattning att man bör se över det nuvarande värdesäkringssystemets utformning. Utskottet anser att ett nytt index måste konstrueras som inte missgynnar pensionärer i

goda tider med reallönehöjningar men som också förhindrar en överkompensation för vissa grupper när priserna stiger snabbare än lönerna. En annan angelägen fråga för utredningen är, såsom närmare utvecklats i motionerna 1982/83: 1267, 2142 och 920, att överväga den långsiktiga finansieringen av ATP-systemet och kostnaderna för hur systemet skall fördelas mellan generationerna. Riksförsäkringsverkets prognoser visar att andelen pensionärer i förhållande till förvärvsverksamma successivt stiger och att år 2030 det kommer att finnas två förvärvsverksamma personer per pensionär mot i dag fyra. Prognoserna visar också på ett ökande behov av avgifter. Det är mot denna bakgrund angeläget att pröva vilka förändringar som behövs i pensionssystemet för att det skall stå i överensstämmelse med den långsiktiga samhällsekonomiska situationen och få en mera fördelningspolitiskt rättvis utformning.

dels att utskottet under moment 8 bort hemställa

8. beträffande *översyn av ATP-systemet*
att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 1267 och 1982/83: 2142 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1982/83: 920 och 1982/83: 169 samt med avslag på motion 1982/83: 562 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet har" och på s. 13 slutar med "och 1982/83: 169" bort ha följande lydelse:

Genom att ATP-rätten är knuten till inkomsten under de 15 bästa åren bevaras de klasskillnader som finns i arbetslivet även mellan pensionärerna. Också i förhållande till premieinbetalningen är ATP-systemet orättvist. För full ATP-rätt är det tillräckligt med 30 års intjänandetid. ATP-avgift erläggs däremot för alla yrkesverksamma år. Genom att låginkomsttagare i allmänhet har en längre yrkesverksam tid än höginkomsttagare, som i stället i regel har en längre utbildningstid, får de förra bidra med avgifter under en förhållandevis längre tid. Lågavlönade och deltidsarbetande missgynnas också av att ett basbelopp räknas av från inkomsten. Inflationen har vidare medfört att allt högre inkomster grundar rätt till ATP samtidigt som pensionsrätten vid låga inkomster successivt urholkas. Sålunda har taket för beräkningsunderlag höjts från 45 000 kr. år 1970 till 145 500 kr. år 1983. Inflationen bidrar också till att skillnaderna successivt ökar mellan redan utgående pensionsbelopp. Ur fördelningspolitisk synpunkt anser utskottet att det är angeläget att en översyn snabbt görs av hela ATP-systemet så att man åstadkommer en förändring av pensionsberäkningen och en fördelning som inte drabbar de sämst ställda. Därvid bör

en ny konstruktion av ATP-rätten övervägas, t.ex. att sänka taket för beräkningsunderlaget eller på annat sätt anpassa pensionen till inflationen.

dels att utskottet under moment 8 bort hemställa

8. beträffande *översyn av ATP-systemet*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 169 och med anledning av motionerna 1982/83: 1267 och 1982/83: 2142 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1982/83: 562 yrkande 1 och 1982/83: 920 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Patientavgiften vid läkemedelsinköp och sjukvård (mom. 12)

7. Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "Utskottet anser" och slutar på s. 17 med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den i propositionen föreslagna högsta avgiften vid läkemedelsinköp, 50 kr., är rimlig. Rabatteringsreglerna borde däremot ha utformats på sätt föreslagits i motion 96, nämligen att hela beloppet över 70 kr. och halva beloppet mellan 30 och 70 kr. rabatteras. Härigenom uppkommer en ytterligare besparing om 50 milj. kr. per år. Även när det gäller patientavgifter vid besök hos privata vårdgivare är den i propositionen föreslagna höjningen befogad. Utskottet anser dock att hela denna höjning bör göras redan fr.o.m. den 1 januari 1984, dvs. att patientavgiften vid läkarvård då bör höjas med 10 kr. och vid sjukvårdande behandling med 5 kr. Motsvarande höjningar bör vidtas inom den offentliga vården fr.o.m. samma tidpunkt. I den mån de rekommenderade fastställda patientavgifterna inte tillämpas av offentliga eller privata vårdgivare anser utskottet att försäkringsersättningen skall dras in. Därmed blir tillämpningen av den fastställda patientavgiften ett villkor för försäkringsersättningen och avgiftsnivån i praktiken den enda, och inte den högsta, tillåtna.

dels att utskottet under moment 12 bort hemställa

12. beträffande *patientavgiften vid läkemedelsinköp och sjukvård*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 96 yrkandena 5–7 och med anledning av propositionen i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1983/84: 86 yrkandena 6 och 7, 1983/84: 100 yrkande 7 och 1983/84: 144 yrkandena 4 och 5,
dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. med den ändringen att 3 § erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Reservanternas förslag*
3 §	
I andra fall än som avses i 2 § skall det fastställda priset för samtidigt på grund av sjukdom förskrivna och inköpta läkemedel sättas ned med hälften av det belopp som överstiger *20* kronor och hela det belopp som överstiger *80* kronor. Om en förskrivning är avsedd att expedieras mer än en gång, gäller nedsättningen köpesumman vid varje avsett expeditionstillfälle. Vid beräkning av prisnedsättningen beaktas inte den avgift som kan ha uttagits för expedition av telefonförskrivna läkemedel.	I andra fall än som avses i 2 § skall det fastställda priset för samtidigt på grund av sjukdom förskrivna och inköpta läkemedel sättas ned med hälften av det belopp som överstiger *30* kronor och hela det belopp som överstiger *70* kronor. Om en förskrivning är avsedd att expedieras mer än en gång, gäller nedsättningen köpesumman vid varje avsett expeditionstillfälle. Vid beräkning av prisnedsättningen beaktas inte den avgift som kan ha uttagits för expedition av telefonförskrivna läkemedel.

Bestämmelserna i – – – – – – – – – till barn.
Från prisnedsättning – – – – första stycket.

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om patientavgifter vid sjukvård.

8. Gösta Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "Utskottet anser" och slutar på s. 17 med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ingen erinran mot de föreslagna höjningarna av patientavgifterna vid läkemedelsinköp och sjukvård fr. o. m. den 1 januari 1984. Enligt utskottets mening finns det emellertid möjligheter att redan fr. o. m. nästa budgetår höja avgifterna ytterligare för dem som sällan är sjuka eller behöver medicin. Utskottet förordar därvid höjningar som motsvarar besparingar på budgeten i storleksordningen 200 milj. kr. En förutsättning härför är att ett förbättrat högkostnadsskyd samtidigt införs. I detta sammanhang finner utskottet anledning påpeka behovet av en ökad information till allmänheten om högkostnadsskyddet så att enskilda i samband med t. ex. telefonrecept inte mister sitt berättigade skydd.

dels att utskottet under moment 12 bort hemställa

12. beträffande *patientavgifter vid läkemedelsinköp och sjukvård*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 100 yrkande 7 och med anledning av propositionen i motsvarande del och motionerna 1983/84: 86 yrkandena 6 och 7 och 1983/84: 96 yrkandena 5–7 samt med avslag på motion 1983/84: 144 yrkandena 4 och 5,
dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ytterligare höjningar av patientavgifterna.

9. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "Utskottet anser" och slutar på s. 17 med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 144 framförda uppfattningen att propositionens förslag om höjningar av patientavgiften vid läkemedelsinköp bör avvisas eftersom en överföring av kostnaderna från försäkringen till patienterna endast medför en begränsning av de totala läkemedelskostnaderna i de fall då patienten av kostnadsskäl avstår från att köpa ut förskrivna läkemedel. Läkemedelsanvändningen kan begränsas på andra sätt än genom en höjning av patientavgiften. Den angelägnaste uppgiften i detta hänseende är att sjukvårdshuvudmännen åläggs svara för sjukvårdspersonalens utbildning om läkemedel i stället för att som nu läkarna får sin information av läkemedelsföretagens konsulter. På så sätt kan de kommersiella krafterna få minskat inflytande på utbildningen inom detta område.

Även en höjning av patientavgiften i den offentliga vården kan få negativa följder för vårdbehövandes hälsa. Tillsammantagna innebär de föreslagna patientavgifterna för medicin och läkarbesök en kostnad för patienten med 100 kr. En så hög kostnad medför risk för att den vårdbehövande avstår från att söka läkare i tid. Försvåras då sjukdomen innebär det på sikt ökade vårdkostnader för samhället. Riksdagen bör på grund av det anförda uttala att patientavgifterna inom den offentliga vården inte bör höjas. Med hänsyn till att utskottet avstyrker höjningar av patientavgifterna vid läkemedelsinköp och offentlig sjukvård är någon översyn av högkostnadsskyddet i detta hänseende inte påkallat. Däremot vill utskottet erinra om att utskottet tidigare i reservation 3 till utskottets betänkande SfU 1982/83: 26 begärt en översyn av högkostnadsskyddet bl. a. för att kostnaderna för sjukresor skall omfattas av skyddet.

dels att utskottet under moment 12 bort hemställa

12. beträffande *patientavgiften vid läkemedelsinköp och sjukvård*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 144 yrkandena 4 och 5 och med avslag på motionerna 1983/84: 86 yrkandena 6 och 7, 1983/84: 96 yrkandena 5–7 och 1983/84: 100 yrkande 7
dels avslår propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om patientavgifterna i offentlig vård.

Sjukpenning vid utlandsvistelse (mom. 14)

10. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "utskottet förordat" bort ha följande lydelse:

Sjukpenning utgår till försäkrade som drabbas av sjukdom under semester i Sverige. Då det är en premie som utbetalas i förhållande till den avgift den försäkrade erlagt vore det ett anmärkningsvärt avsteg från den princip som gäller vid andra försäkringar, t. ex. ATP, om inte försäkringen skulle gälla oavsett var den försäkrade befinner sig vid sjukdomstillfället. Som skäl för att slopa rätten till sjukpenning då sjukdom inträffar under semester utomlands, anförs bl. a. höga administrations- och kontrollkostnader för handläggningen av dessa ärenden. Att inte utbetala sjukpenning till dem som insjuknar under semester utom Sverige beräknas innebära en besparing på 10 milj. kr. Enligt utskottets mening bör i stället en översyn av kontroll- och administrationsrutinerna genomföras för att visa om nuvarande rutiner är befogade.

Förslaget om inskränkningar i rätten till sjukpenning vid utlandsvistelse kommer främst att drabba dem som semestrar i de ur invandringssynpunkt mest betydande länderna, dvs. Jugoslavien, Grekland och Turkiet. Då konsekvenserna för invandrare inte är utredda anser utskottet att riksdagen bör avslå förslaget om inskränkningar i rätten till sjukpenning vid utlandsvistelse.

dels att utskottet under moment 14 bort hemställa

14. beträffande *sjukpenning vid utlandsvistelse*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 144 yrkande 3 avslår propositionens förslag till ändrad lydelse av 3 kap. 15 och 17 §§ lagen (1982: 361) om allmän försäkring och motion 1983/84: 84.

Försäkringsersättning till landstingen för barn- och ungdomstandvård (mom. 15)

11. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottets delar" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Propositionens förslag om en neddragning av ersättningen till landstingen för barn- och ungdomstandvård med 200 milj. kr. motiveras främst av att landstingen nu byggt ut denna tandvård tillräckligt. Det är visserligen riktigt att landstingens tandvård för barn- och ungdomar kraftigt förbättrats sedan 1973 års tandvårdsreform men om landstingens resurser nu ytterligare försämras är det stor risk för att detta direkt kommer att urholka den utbyggda barn- och ungdomstandvården. Utskottet anser därför i likhet med motionärerna i motion 144 att någon neddragning av försäkringsersättningen inte bör ske.

dels att utskottet under moment 15 bort hemställa

15. beträffande *försäkringsersättning till landstingen för barn- och ungdomstandvård*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 144 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om försäkringsersättningen för barn- och ungdomstandvård.

Karensdagar inom sjukförsäkringen (mom. 16)

12. Gösta Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "högst överdriven" bort ha följande lydelse:

Riksdagens beslut våren 1982 om ändringar i sjukpenningförsäkringen innebar bl. a. att spännvidden mellan det högsta och det lägsta sjukpenningbeloppet minskade. Genom begränsningen av kompensationsgraden i de högsta inkomstskikten fick beslutet en klar fördelningspolitisk profil. Vidare kunde också fridagsregeln, som särskilt hårt drabbade deltids- och delårsanställda och skiftarbetande, tas bort. Härigenom värnades en svag grupp. Beslutet präglades också i övrigt av att det slog vakt om de hälsosvaga och utsatta grupperna. Ur besparingssynpunkt innebar beslutet bl. a. att folkpensionssystemet kan tryggas i ett längre perspektiv genom en omfördelning av avgiftsuttaget såvitt gäller sjuksförsäkringsavgiften och folkpensionsavgiften.

Utskottet anser att riksdagen ånyo bör besluta om sådana ändringar i sjukförsäkringen som begärts i motion 100. Riksdagen bör därför begära att regeringen skyndsamt framlägger förslag till lagändringar i enlighet härmed. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 16 bort hemställa

16. beträffande *karensdagar inom sjukförsäkringen*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84 100 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Sänkning av sjukförsäkringsavgiften (mom. 17)

13. Gösta Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är den höga sjukfrånvaron på många större arbetsplatser ett stort problem och medför, såsom framhållits i motion 100, att ägare till många småföretag med väsentligt lägre sjukfrånvaro tvingas subventionera de större företagen. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att åtgärder nu måste vidtas för att komma till rätta med detta problem genom att anpassa sjukförsäkringsavgiften till sjukfrånvaron på olika arbetsplatser. Mot bakgrund av att sjukfrånvaron är betydligt lägre i småföretagen bör sjukförsäkringsavgiften, såsom föreslagits i motionen,

kunna sänkas med 5 procentenheter för högst femton anställda i varje företag. Enligt utskottets mening behöver en sådan åtgärd mot bakgrund av den kraftigt minskade sjukfrekvensen inte föranleda någon ändring av avgiftsuttaget i övrigt. Utskottet anser således att riksdagen snarast bör föreläggas förslag om sänkning av sjukförsäkringsavgiften i enlighet med det anförda.

dels att utskottet under moment 17 bort hemställa

17. beträffande *sänkning av sjukförsäkringsavgiften*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 100 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Vårdnadsersättning (mom. 19)

14. Gösta Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "yrkande 6." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening innebär motionärernas förslag om vårdnadsersättning en ökad valfrihet för småbarnsföräldrar som önskar att helt eller delvis vårda egna barn i hemmet. Utskottet, som således tillstyrker motionen, anser att regeringen skyndsamt bör framlägga förslag till lagändring i enlighet med förslaget. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 19 bort hemställa

19. beträffande *vårdnadsersättning*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 100 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

Det framtida pensionssystemet (mom. 8)

1. Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anför:

Vi har ingen erinran mot den i propositionen aviserade översynen inom en parlamentariskt sammansatt kommitté av vissa frågor inom den allmänna pensioneringen. Men vi vill starkt betona vikten av att kommittén tillsätts utan dröjsmål. Den bör också få tillräckligt långt gående direktiv för att kunna ta upp även andra problem än den framtida värdesäkringen av pensionerna. Inte minst måste utredningen överväga den framtida finansieringen av ett pensionssystem som kommit att ställa långt större

anspråk på samhällsekonomin än som någonsin var tänkt vid systemets tillkomst. Därvid bör även beaktas de uppslag som framföres i motion 1982/83: 562 av Gunnar Biörck rörande bl. a. ett klart synligt samband mellan avgift och förmåner och om vilka möjligheter som kan skapas till personlig valfrihet inom försäkringssystemets ram.

Karensdagar inom sjukförsäkringen (mom. 16)

2. Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anför:

Vi delar uppfattningen i reservation 12 att regeringen bör förelägga riksdagen förslag om ökad självrisk i sjukpenningförsäkringen. Den i motion 1983/84: 100 yrkande 4 föreslagna utformningen är emellertid behäftad med så stora brister, att den enligt vår mening knappast låter sig realiseras utan svåra komplikationer. Moderata samlingspartiet avser att återkomma med annat förslag till besparingar inom sjukförsäkringen.

Vårdnadsersättning (mom. 19)

3. Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anför:

Enligt moderata samlingspartiet är en ytterligare utbyggnad av föräldraförsäkringen med en vårdnadsersättning, sådan den föreslagits i reservation 14, inte en framkomlig väg för att åstadkomma ökad rättvisa och valfrihet. Partiet har i stället föreslagit att föräldraförsäkringen skall kompletteras med en vårdnadsersättning som inledningsvis skall omfatta alla barn mellan ett och tre års ålder. Denna vårdnadsersättning, som av bl. a. fördelningspolitiska skäl skall vara obeskattad, föreslås utgå med ett enhetligt belopp av 6000 kr. per barn och år. Den föreslagna vårdnadsersättningen skall kunna användas som ett tillskott till familjeekonomin om föräldrarna väljer att helt eller delvis själva vårda barnet, eller som bidrag till täckande av kostnaderna för privat barnomsorg eller för att möjliggöra en högre, mer marknadsmässig ersättning för den kommunala barnomsorgen. Moderata samlingspartiet avser att återkomma med förslag av denna innebörd.

Bilaga

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 6 §, 3 kap. 15 och 17 §§, 6 kap. 2 §, 7 kap. 4 §, 8 kap. 4 § samt 9 kap. 3 och 4 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
6 §	
Inom den allmänna försäkringen skall de beräkningar, som anges i denna lag, göras med anknytning till ett basbelopp.	
Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör *15 400* kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget *i juni 1980*. Därvid skall *i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen för tid efter oktober 1980 förändringarna i det allmänna prisläget beräknas med bortseende från indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt med tillägg för subventioner*. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.	Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör *19 400* kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i *november 1982*. Därvid skall *bortses från de prisförändringar som intill utgången av år 1983 följer av devalveringen av den svenska kronan i oktober 1982*. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.
3 kap.	
15 §	
Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade	Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade
a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor;	a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor;
b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket sagda lag;	b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket sagda lag;
c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;	c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;

[1] Lagen omtryckt 1982: 120.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.	d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad;
	e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som utsänd av en arbetsgivare med verksamhet här i riket eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i 8 § andra stycket reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

För varje dag då en försäkrad bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende enligt socialtjänstlagen (1980: 620) som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, skall sjukpenningen minskas på det sätt som framgår av 4 § andra stycket.

Utan hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under c) vid sjukdom som inträffar under tid då han får vistas utom anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärvsarbeta.

17 §

Sjukpenning må indragas eller skäligen nedsättas, om försäkrad

a) vägrar att mottaga besök av person, som av den allmänna försäkringskassan erhållit uppdrag att verkställa sjukkontroll;

b) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta den allmänna försäkringskassan *därom eller avreser till utlandet, där ej kassan medgivit att sjukpenning må utgå under vistelse därstädes;*	b) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta den allmänna försäkringskassan.

c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket, anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek.

Angående nedsättning eller indragning i andra fall av ersättning som här avses stadgas i 20 kap. 3 §.

6 kap.

2 §

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat *nittiofem* procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, *sjuttiosju och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap.	Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat *nittiosex* procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger sätt till pension enligt 1 § första stycket, *sjuttioåtta och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med *åttiotre och en tredjedels* och i senare fallet med *åttiosex och en fjärdedels* procent av basbeloppet.	2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med *åttiofyra och en tredjedels* och i senare fallet med *åttiosju och en fjärdedels* procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

7 kap.

4 §

Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat *nittiofem* eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, *sjuttiosju och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuta båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, *åttiotre och en tredjedels* och, om halv förtidspension utgår till denne, *åttiosex och en fjärdedels* procent av basbeloppet.	Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat *nittiosex* eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, *sjuttioåtta och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuta båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, *åttiofyra och en tredjedels* och, om halv förtidspension utgår till denne, *åttiosju och en fjärdedels* procent av basbeloppet.

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

8 kap.

4 §

Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räk-	Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räk-

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
nat *nittiofem* procent av basbeloppet.	nat *nittiosex* procent av basbeloppet.

Utgår änkepension med tillämpning av 1 § första stycket b) och hade den pensionsberättigade ej fyllt femtio år vid mannens död eller vid den tidpunkt, som avses i 1 § andra stycket, minskas pensionen med en femtondel för varje år, varmed antalet år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid nämnda tidpunkt understiger femtio.

Om änkepension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall änkepensionen minskas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

9 kap.

3 §[2]

Alltefter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek utgör handikappersättning för år räknat *sextiotre, fyrtioåtta eller trettiotvå* procent av basbeloppet.	Alltefter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek utgör handikappersättning för år räknat *sextiofem, femtio eller trettiofyra* procent av basbeloppet.

Handikappersättning kan begränsas till viss tid. Behovet av handikappersättning skall omprövas i samband med beslut om förtidspension och då den försäkrade tillerkännes ålderspension enligt denna lag.

Handikappersättning till försäkrad som är blind utgör för tid före den månad, då hel ålderspension eller hel förtidspension enligt denna lag börjar utgå, för år räknat *sextiotre* procent av basbeloppet. För tid därefter utgör ersättningen *trettiotvå* procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.	Handikappersättning till försäkrad som är blind utgör för tid före den månad, då hel ålderspension eller hel förtidspension enligt denna lag börjar utgå, för år räknat *sextiofem* procent av basbeloppet. För tid därefter utgör ersättningen *trettiofyra* procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.
Handikappersättning till försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad utgör *trettiotvå* procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.	Handikappersättning till försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad utgör *trettiofyra* procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.

9 kap.

4 §[3]

Försäkrad förälder äger för vård av barn som ej fyllt sexton år rätt till vårdbidrag om barnet på grund av sjukdom, psykiskt utvecklingsstörning eller annat handikapp under minst sex månader är i behov av särskild tillsyn och vård. Vid bedömningen av rätt till vårdbidrag skall även beaktas sådana merkostnader som uppkommer på grund av barnets sjukdom eller handikapp. Vårdar föräldern flera handikappade barn som ej fyllt sexton år grundas bedömningen av rätten till vårdbidrag på det sammanlagda behovet av tillsyn och vård samt merkostnadernas omfattning.

[2] Senaste lydelse 1982:231.

[3] Senaste lydelse 1982:778.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Vårdbidrag utgår allt efter tillsyns- och vårdbehovets omfattning och merkostnadernas storlek med belopp motsvarande hel eller halv förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott som svarar mot pensionen.	
Av vårdbidraget kan en viss angiven del bestämmas som ersättning för merkostnader. Denna ersättning bestäms till följande procent av basbeloppet:	
15 % om merkostnaderna uppgår till *15* men inte *32 %* av basbeloppet;	*17 %* om merkostnaderna uppgår till *17* men inte *34 %* av basbeloppet;
32 % om merkostnaderna uppgår till *32* men inte *48 %*;	*34 %* om merkostnaderna uppgår till *34* men inte *50 %*;
48 % om merkostnaderna uppgår till *48* men inte *63 %*;	*50 %* om merkostnaderna uppgår till *50* men inte *65 %*;
63 % om merkostnaderna uppgår till *63 %* eller däröver.	*65 %* om merkostnaderna uppgår till *65 %* eller däröver.
Vårdbidraget kan begränsas till viss tid. Behovet av bidrag skall omprövas minst vart annat år, om det inte finns skäl för omprövning med längre mellanrum.	
Om föräldern tillfälligt är förhindrad att vårda barnet utgår vårdbidrag under sådant avbrott som varar högst sex månader. Föreligger särskilda skäl kan vårdbidrag utgå även under ett avbrott som varar ytterligare högst sex månader.	

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. Äldre bestämmelser gäller för tid före ikraftträdandet.

2. Bestämmelserna i 1 kap. 6 § i dess nya lydelse skall tillämpas första gången vid fastställandet av basbeloppet för år 1984.

3. För den som vid ikraftträdandet uppbär vårdbidrag enligt 9 kap. 4 § med ersättning för merkostnader bestämd till 15, 32, 48 eller 63 procent av basbeloppet skall, så länge som behovet av vårdbidrag inte har omprövats på annan grund, ersättningen för dessa kostnader därefter utgöra 17, 34, 50 respektive 65 procent av basbeloppet.

4. För den som vistas utomlands med rätt till sjukpenning vid ikraftträdandet tillämpas de nya bestämmelserna i 3 kap. 15 § inte under den pågående sjukperioden.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1969: 205) om pensionstillskott

Härigenom föreskrivs att 2 och 2 a §§ lagen (1969: 205) om pensionstillskott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Pensionstillskottet till ålderspension eller änkepension är *fyrtiosju* procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra och tredje styckena.	Pensionstillskottet till ålderspension eller änkepension är *fyrtioåtta* procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra och tredje styckena.

För den som har börjat att ta ut sin ålderspension tidigare eller senare än den månad under vilken han fyller sextiofem år är pensionstillskottet det belopp som framkommer om det i första stycket angivna procenttalet minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. lagen om allmän försäkring.

Pensionstillskottet till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring betalas ut med minskat belopp, är det belopp som framkommer om det i första stycket angivna procenttalet minskas i motsvarande mån. Pensionstillskottet till halv ålderspension är hälften av det pensionstillskott som angivits i första eller andra stycket.

2 a §[2]	
Pensionstillskottet till förtidspension är *nittiotvå* procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra stycket.	Pensionstillskottet till förtidspension är *nittiosex* procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra stycket.

För den som har två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension är pensionstillskottet motsvarande andel av det pensionstillskott som anges i första stycket. För den som får förtidspension för tid efter det att ålderspension upphört att betalas ut enligt 6 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skall pensionstillskottet minskas i motsvarande mån som förtidspensionen minskas enligt 7 kap. 4 § andra stycket lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för tid före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 1982: 230.
[2] Senaste lydelse 1982: 230.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 §[2]
Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den del av den pensionsberättigades årsinkomst som överstiger 750 kronor för den som är gift och 1 000 kronor för annan.	Hustrutillägg minskas *med tre femtedelar* och kommunalt bostadstillägg med en tredjedel av den del av den pensionsberättigades årsinkomst som överstiger 750 kronor för den som är gift och 1 000 kronor för annan.

Minskning skall, där rätt till såväl hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, göras först å bostadstillägget och därefter å hustrutillägget.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för tid före ikraftträdandet.

2. För den som vid ikraftträdandet uppbär hustrutillägg skall tillägget fortsättningsvis utgå med en garantinivå som motsvarar det belopp som utgick för december 1983. Om ändrade förhållanden medför att hustrutillägget skulle minskas vid tillämpning av de äldre bestämmelserna skall garantinivån dock sänkas till detta lägre belopp.

[1] Lagen omtryckt 1976: 1014.
[2] Senaste lydelse 1980: 1037.

4 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1982: 1232) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m.

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 1232) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m. skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. Den upphävda lagen skall dock tillämpas i fråga om beräkning av pensionsförmåner m. m. för tid före ikraftträdandet.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
I andra fall än som avses i 2 § skall det fastställda priset för samtidigt på grund av sjukdom förskrivna och inköpta läkemedel sättas ned med hälften av det belopp som överstiger 20 kronor och hela det belopp som överstiger *60* kronor. Om en förskrivning är avsedd att expedieras mer än en gång, gäller nedsättningen köpesumman vid varje avsett expeditionstillfälle.	I andra fall än som avses i 2 § skall det fastställda priset för samtidigt på grund av sjukdom förskrivna och inköpta läkemedel sättas ned med hälften av det belopp som överstiger 20 kronor och hela det belopp som överstiger *80* kronor. Om en förskrivning är avsedd att expedieras mer än en gång, gäller nedsättningen köpesumman vid varje avsett expeditionstillfälle. *Vid beräkning av prisnedsättningen beaktas inte den avgift som kan ha uttagits för expedition av telefonförskrivna läkemedel.*

Bestämmelserna i första stycket tillämpas även när skyddsläkemedel i annat fall än som avses i 2 § andra stycket förskrivs till havande eller ammande kvinna eller till barn.

Från prisnedsättning enligt denna paragraf kan regeringen undanta ett visst läkemedel eller en viss grupp av läkemedel som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983